

LIETUVI MOTER DRAUGIJOS IR J VEIKLA XX A. PIRMOJE PUS JE – 1905 m. rugs jo 22–23 d. Vilniuje vyko moter lietuvi inteligen i susirinkimas. Jame buvo svarstyta organizacijos k rimas ir programa. Susirinkusios pritar pirmosios lietuvi moter organizacijos *Lietuvos moter susivienijimas* k rimui, išrinko valdyb , kuri jo: F. Bortkevi en , O. Pleiryt -Puidien ir S. Landsbergait . Susirinkimas pareng ir pri m draugijos program , kurioje buvo numatyta: iškovoti autonomij Lietuvai etnografin se ribose su visuotiniu, lygiu, slaptu, tiesioginiu balsavimu išrinktu Seimu Vilniuje ir lygias moter ir vyr teises. Programa skelb , kad susivienijimo nariais gali b ti moterys ir vyrai ir numat b dus iškeltiems tikslams gyvendinti: teorini klausim , susijusi su moter ir vyr teis mis, parengimas; politin s savimon s, ypa moter , ugdymas; platus agitavimas už moter ir vyr teisi sulyginim tiek miestuose, tiek vals iuose; pagalba moterims pasiekti lyg su vyrais bendr j ir profesin išsilavinim ; r pinimasis dirban i moter pad ties pagerinimu, knyg , broši r , straipsni , atsišaukim rašymas ir platinimas, paskait skaitymas ir kitos propagandin s priemon s: profesini organizacij k rimas, r pinimasis nauj moter organizacij ir susivienijim steigimu visame krašte. *Lietuvos moter susivienijimas* buvo numat s ir šios programos gyvendinimo taktik : aiškinti moters pad t ir politines priemones, kurios leist pagerinti j pad t ; išaiškinti Lietuvos pad t ir Lietuvos reikalus ne tik suaugusiems, bet ir vaikams.

Lietuvos moter susivienijimas k r nemažai kuopeli provincijoje, kurios irgi tur jo savo programas. Jos numat : rinkti ir platinti lietuvi kalba literat r , skirt moterims, tirti moter jud jimus, kovoti su prostitucija ir prietarais, propaguoti moksl tarp moter ir blaivyb visuomen je, steigti moterims ir merginoms mokyklas ir tarpininkauti jas darbinant.

1906 m. kovo 4 d. Rusijos carin administracija patvirtino *Laikin sias draugij ir s jung taisykles*, leidusios kurti vairias draugijas. *Lietuvos moter susivienijimas* buvo nelegali moter organizacija, nes susivienijimo valdyba neužregistravo jo stat . 1908 m. *Lietuvos moter susivienijimas* buvo pavadintas *Lietuvi moter s junga* (LMS). Jos valdyb sudar O. Pleiryt -Puidien , S. Kymantait - iurlionien ir J. Smetonait . valdyb ne jo F. Bortkevi en ir G. Petkevi ait . Viena iš s jungos veiklos kryp i buvo jaunuomen s bei moter švietimas, moter jud jimo id jos platinimas. O. Puidien LMS ne kart kalb jo apie lietuviškos literat ros, apžvelgian ios moter jud jimus, reikalingum , nes visa medžiaga tik lenk , rus bei kitomis užsienio kalbomis. Nors LMS veik biblioteka, ta iau dalis nari ja nesinaudojo, nes neskait literat ros, parašytos užsienio kalbomis. O. Puidien pažym jo, jog vien žodin agitacija tarp moter n ra efektyvi, tod l b tina išversti lietuvi kalb ir išleisti moterims skirt literat r , kuri reikia platinti. 1911 m. buvo prad tas leisti laikraš io *Lietuvos kininko* priedas *Žibut* , kuris suvaidino svarb vaidmen moter jud jime, žadindamas j s moningum . J redagavo G. Petkevi ait . *Žibut* s tikslas buvo kelti moter teisi klausimus, š kis – *Ieškome teisyb s! Reikalaujame žmogaus teisi* . Iki 1912 m. *Žibut* jo kas m nes , v liau, 1912 m., prieš *Žibut* kaime susidar opozicija ir tod l iš jo tik keli numeriai. 1913 m. *Lietuvos kininko* redakcija nustojo leisti *Žibut*

1908 m. balandžio 26 d. vyko *Lietuvi kataliki moter draugijos* (LKMD) steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo 200 moter . Išrinkt draugijos taryb sudar : pirminink E. Vaitkevi en , vicepirminink J. Stanelyt , sekretor V. Lebkauskien , išdinink M. Robašauskien , nar s – T. Kubilinskait , M. Ra kauskien , O. Paliulyt ir ? Jankauskait . LKMD spaudoje paskelb atsišaukim , kuriame išd st pagrindinius draugijos tikslus: vienyti visos Lietuvos pilietes, dirbant kult rin ir ekonomin darb ; kelti Lietuvos visuomen s dorov ir švietim , siekti pagerinti moter ir mergai i pad t ir kovoti d l moter pilietini ir politini teisi . 1910 m. LKMD pirmininke buvo išrinkta J. Stanelyt , nuo 1911 m. šias pareigas jo T. Kubilinskait . 1910 m. draugija tur jo 600 nari , Vabalninko skyriuje buvo 174 nar s.

Draugija išplėtojo veiklą krusi 9 skyrius Vilniaus ir Kauno gubernijose (ir dar vien Suvalk gubernijoje). Ypatingai ji aktyvi buvo Kaune. Tai iliustruoja ir 1908–1912 m. LKMD ataskaitos: 1908 m. pabaigoje joje buvo 491 narys, 1909 – 625, 1910 – 574 (iš jų 174 narys Vabalinike), 1911 – 668, 1912–747 narys. Jos skyriai steigėsi ir provincijoje. Tais metais LKMD Obeliuose steigė Žemės kio ruošos darbų mokyklą valstiešams mergaitėms. 1911 m. Vabalinike buvo atidaryti naktinio ir audimo kursai, kurie veikė kaip pradinės mokyklos. Panašios mokyklos ar kursai buvo suorganizuoti ir kitur, siekiant suteikti specialią žemės kio ir amatų žinią. Tai turėjo pakelti kaimo moteris, ir apskritai valstiešius ekonomik bei kultūrą, neleisti atitrūkti nuo katalikišką proli. LKMD nepamiršo ir labdaros: rengė koncertus, „vaikų koncertus“ pastatė A. Vitkausko režisuotą dramą *Genovaitė*, organizavo moterų darbų parodą. LKMD plėtėsi ir švietimo srityje.

1910 m. Lietuvoje pradėjo eiti pirmasis katalikiškas moterims skirtas laikraštis *Lietuvaitė*, registruotas T. Kubilinskaitės vardu, kurį redagavo. 1914 m., prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, jis nustojo eiti.

Vietinei administracijai tokia aktyvi LKMD veikla nepatiko, todėl 1912 m. liepos mėn. ji uždarė. Draugijos narys parengė naujus statusus ir siuntė delegaciją (T. Kubilinskaitė, O. Marmyt ir kun. K. Olšausk) Sankt Peterburgą ir gavo leidimą naujai organizacijai kurti. Tai buvo tik formaliai naujas jungas, kurios statusą carinė administracija patvirtino 1912 m. lapkričio 3 d.

1913 m. spalio 13 d. vyko steigiamasis LKMD Vilniaus skyriaus susirinkimas, kuris išrinko tarybą. Jos nariai E. Vileišienė, G. Petkevičaitė. Skyriaus valdybą sudarė: pirmininkė T. Prapuolenytė, pavaduotojos – K. Vaitiekaitė ir M. Rubilytė, išdininkė E. Vileišienė, jos pavaduotoja G. Petkevičaitė. 1914 m. sausio 24 d. Kaune vyko LKMD susirinkimas, kur atidariusi T. Kubilinskaitė pasiūlyė išrinkti naują prezidiumą. Jį sudarė: pirmininkė M. Robašauskienė, patarėjos – Tamulionytė ir E. Budrytė bei sekretorius kunigas J. Tilvytis. 1914 m. draugijos veikla, daugumai narių pasitraukus Rusiją ar Vakarų, nutrūko.

1906 m. Kaune kunigai P. Dogelis ir J. Jarašnas kūrė **Šv. Zitos moterų draugiją**, kuri buvo registruota 1907 m. liepos 3 d. Pagal statusą – tai tarnai ir darbininkų draugija, tačiau praktiškai ji buvo orientuota tarnaitėms, atvykstančioms dirbti Kauną iš apylinkių, esančių Kauno ir Suvalk gubernijose. Draugijos tikslai buvo: išlaikyti kaimiešius tarnai ir lietuvybę bei apsaugoti jų tikėjimą ir dorą. Šiems tikslams pasiekti buvo numatytos priemonės: rengti kultūrinius renginius, steigti knygyną, skaityklą, laikraštį, mokyklą, kursus, chorą, teatrą, dėti socialines rūpybos kurias tarnystei surasti, komitetas nesusipratimams tarp tarnai ir jų šeiminių šalinti, šelpti draugijos narių ligoje, mirties atveju, padėti rasti tarnaitėms butus. Tačiau Šv. Zitos draugija nesprendė tarp tarnai ir jų darbdavių kilusių konfliktų, tik jas globojo ir šelpė. Tai profesinė draugija. Draugija susidėjo iš tikrųjų narių, narių patarėjų ir garbės narių. Tikrai nare galėjo būti kiekviena pilnametė gero elgesio darbininkė arba tarnaitė. 1907 m. rugpjūčio 29 d. steigiamasis susirinkimas rinko valdybą iš pirmininko kunigo J. Jarašno, pirmininko patarėjos R. Kauskienės, išdininko P. Dogelio, raštininkės Tamulevičienės ir 5 kandidatus. Iki 1907 m. pabaigos draugijai sirašė 315 narių. Šv. Zitos draugijos narys organizavo sekmadieninius vakarinius lavinimosi kursus, rengė vaidinimus. Draugija turėjo skalbyklą, verpyklą ir bedarbių narių išlaikymo butą. Organizacija užsiėmė ir savišalpa. Lietuvaitė iš pradžių nenorėjo stoti Šv. Zitos draugijai, nenorėjo mokytis nario mokesčio. 1912 m. Šv. Zitos draugija vienijo apie 600 narių. Ji turėjo skyrius ir kituose didesniuose miestuose. 1912 m. Panevėžyje, valdžiai uždarius draugijos skyrių, pradėjo veikti *Lietuvių katalikių darbo draugija*. Jos tikslai ir veikla buvo tokie pat kaip ir žitių. Draugija steigė skyrius Šiauliuose, Ukmergės, Raseiniuose ir Zarasuose bei apskrityse. Nuo 1905 m. Vilniuje taip pat veikė Šv. Zitos draugija, kurioje kartu darbuosė lietuvaišiai ir lenkai tarnaitės. Draugijai kunigas J. Montvila. 1906 m. lietuvaišiai pasiskundė *Vilniaus lietuvių savitarpinį pašalpos* valdybai, kad lenkai niekina lietuvaišius dėti lietuvai

kalbos vartojimo. Valdyba ir kunigas A. Viskantas pasiūlyė lietuviams atsiskirti ir pažadėjo padėti sukurti Pranciškonių mūšę, jeigu atsiras 150 žitių lietuvių, norinčių atsiskirti. Kilus konfliktui sprendė ir vyskupas E. Ropas. Konfliktas buvo išspręstas tik 1913 m., kai lietuviams, vadovaujamoms kunigo P. Bieliausko, surengė steigiamąjį susirinkimą ir kūrė atskirą savarankišką lietuvių Šv. Zitos draugiją. 1906 m. gruodžio 6 d. atsiskyrusios lietuvių žitių sukurė Vilniaus lietuvių – tarnai Šv. Mikalojaus bendriją. Bendrijos organizatoriai ir kūrėjai buvo kun. A. Viskantas ir E. Vileišienis. Bendrija veikė prie Vilniaus lietuvių savitarpinės pašalpos draugijos autonominiams teisėms. 1913 m. ji reorganizavosi lietuvišką Šv. Zitos draugiją. Vilniuje lenkiškoji Šv. Zitos draugija išplėtė savo veiklą ir 1911-1912 m. turėjo 2325 narius.

Nuo 1910 m. veiklą plėtojė *Ateitininkų* organizacija, kuri jungė ir vyrus, ir moteris. Ateitininkai didžiausią dėmesį skyrė savišvietai, saviugdai ir krikščionišką tiesą studijavimui. 1911 m. LKMD kūrė katalikišką jaunimo organizaciją *Pavasaris*, kurioje buvo merginų sekcija. Jos tikslas buvo kelti jaunimo kultūrą, šviesti ją ir auklėti krikščionišką dvasią. Šiam tikslui gyvendinti puikiai talkino nuo 1912 m. leistas sąjungos – žurnalas *Pavasaris*, kuriame buvo spausdinami politiniai, kultūriniai bei religinio turinio straipsniai.

1918 m. pirmoji po Pirmojo pasaulinio karo aktyviai veikė pradėjo *Lietuvių katalikių moterų draugijos* (LKMD), kuri vasario pradžioje susirinkime nutarė kurti *Informacinę moterims sekretoriatą*. LKMD atkūrė prieš karą veikusius skyrius Aukštojoje Panemunėje, Klovainiuose, Panemunėje, Šeduvoje, Telšiuose ir kitose vietose. 1918 m. vasarą vyko katalikiškos moterų organizacijos skilimas. Birželio 9 d. *Tvynės sargo* redakcijos patalpose vyko atkuriamasis LKMD Vilniaus skyriaus susirinkimas, kuriame pirmininke išrinko O. Valaitę, sekretore – T. Mačiokaitę. Susirinkimas nusprendė organizaciją toliau vadinti *Lietuvos katalikių moterų draugija*. Vilniaus LKMD statusą parengė E. Vileišienis, B. Grinienė, T. Mačiokaitė ir A. Suduikienė. Birželio mėn. pabaigoje vokiečių okupacinė valdžia juos patvirtino. Abi katalikiškos draugijos vedė derybas, kurios užsitęsė iki 1919 m. pradžios, Vilniaus okupacijos. Vėsdamos derybas jos dirbo atskirai. Nuo 1919 m. toliau veikė ties Lietuvos katalikių moterų draugija. Jos pirmininke buvo P. Pikilėngienė.

1919 m. rugsėjo 1–3 d. vyko visos Lietuvos moterų katalikių kongresas, kuriam pirmininkavo S. Paliulytė. Kongreso dalyvės, atsižvelgdamos vykstančias kovas su lenkais, pirmiausia priėmė kreipimąsi popiežiui, kad šis paragintų Lenkiją sustabdyti kraujo liejimą ir atitraukti kariuomenę iš Lietuvos. Jame taip pat buvo aptarti mokyklų, moterų politinio gyvenimo, tarnaičių ir samdinių klausimai. Pabaigoje buvo priimti nutarimai, kuriuose buvo numatyta: politikoje sudaryti sąjungą su Lietuvos krikščionių demokratų partija (LKDP), reikalauti lygių teisių moterims ir padėti pasiekti jas, plėsti tokias visame krašte. 1920 m. draugijos plėtrai ir jos autoriteto kėlimui nemažos reikšmės turėjo ir trijų Steigiamojo Seimo narių – E. Gvildienės, O. Raikaitienės ir S. Stakauskaitės – kooptavimas Centro taryboje. Jos dalyvavo ne tik valdybos posėdžiuose, bet ir buvo *Visuomeniniuose politiniuose reikalų sekcijose*, kur buvo svarstomi, rengiami ir Steigiamajame Seime pristatomi vairūs statymų projektai moterų klausimais, narės. Be to, parlamentarės, važinčios po Lietuvą ir susitikinčios su gyventojais, galėjo skleisti LKMD programą ir agituoti dalyvauti jos veikloje. 1920 m. konferencijoje buvo perrinkta LKMD Centro taryba: pirmininke – M. Galdikienė, narės – S. Ladygienė, P. Pikilėngienė, S. Stakauskaitė, O. Stulginskienė, E. Gvildienė ir M. Rėškytė. Nors Centro Taryba buvo perrinkta ir kitose konferencijose, tačiau jos branduolys nesikeitė (M. Galdikienė, E. Gvildienė, F. Pikilėngienė, M. Rėškytė). Iki 1927 m. pirmininke sąpareigavo M. Galdikienė. 1922 m. iš Centro tarybos pasitraukė S. Ladygienė, S. Stakauskaitė, ir O. Muraškaitė-Raikaitienė bei A. Stulginskienė. I Seime A. Stulginskienė išrinkus Lietuvos prezidentu, O. Stulginskienė pasitraukė iš Centro tarybos. 1921 m. LKMD pirmininke M. Galdikienė buvo išrinkta Lietuvos krikščionių demokratų partijos Centro komitete. (Nuo

1923 m. ji LKDP buvo perrinkta visus sekančius Centro komitetus). Tokiu būdu bendrai veiklai buvo sujungtos dvi stiprios jėgos *Lietuvi kataliki moter draugija* ir Lietuvos krikščionių demokratų partija. 1922 m. rugsėjo 10–12 d. konferencija Centro tarybų papildomai dar išsirinko P. Spudienę, M. Starkytę ir J. Žilvaitę. 1924 m. Centro taryba keitėsi – vietoje M. Starkytės ir J. Žilvaitės buvo išrinktos M. Avietnaitė ir O. Labanauskaitė.

Stiprėdama ir plėsdamasi, LKMD turėjo vykdyti struktūrinius pertvarkymus ir dalį centro valdžios vykdyti funkcijas perduoti skyriams. Pirmieji organizaciniai pertvarkymai padaryti 1921 m., kai buvo kurtos apskritys LKMD tarybos, kurios rūpinosi visais vietos reikalais. 1921 m. konferencija patvirtino Panevėžio, Marijampolės, Kretingos, Telšiai, Alytaus apskritys tarybas. 1924 m. Centro taryba nutarė organizuoti apskritys skyrių suvažiavimus prieš draugijos konferencijas. Kurdamas skyrius, LKMD sudarė dvipakopą valdymo struktūrą, kuri visais metais nulumdė jos atitinkamą žemiausio moterų socialinio sluoksnio – valstiečių moterų ir darbininkių. Tai vyko 4 – jame dešimtmetyje, 1937 m. vykusiame II moterų suvažiavime kaimo moterų labai menkai buvo atstovaujamos.

Keitėsi ir LKMD funkcijos. Susikūrusioms katalikiškoms moterų organizacijoms, buvo reorganizuotas vadovavimas joms. 1922 gruodžio 3 d. katalikiškų moterų draugijų išplėstiname susirinkime, kuriame dalyvavo Steigiamojo Seimo narys, LKMD, Lietuvos moterų kultūros draugijos (LMKD), studentų ateitininkė *Vaidilutė, Šv. Zitos draugijos* ir tretininkė atstovė, M. Galdikienė pasiūlydama kurti visų katalikiškų moterų draugijų sąjungą. Susirinkusios pritarė, ir sąjunga, jungianti visas katalikiškas kultūrinės, ekonominės, visuomeninės ir profesinės moterų organizacijas, buvo kurta ir pavadinta *Lietuvi kataliki moterų vyriausiu sekretoriatu* (LKMVS). Jo tikslas buvo ne tik vienyti organizacijas, bet stiprinti ir koordinuoti katalikiškų moterų veikimą. valdybą buvo išrinktos M. Galdikienė, Mažeikaitė, Bajorienė, Gerulaitytė, Šaltenytė.

Nuo 1920 m. draugija rengė metines konferencijas, kurios, skirtingai nuo 1918 ir 1919 m. konferencijų, buvo skiriamos nagrinėti kuri nors vien moterims rūpintis problemos. Svarstytais klausimais katalikiškų parlamentarų rengė statymo projektus ir juos teikė Seimui. 1920 m. spalio 18–19 d. konferencijoje buvo nagrinėtas moterų teisių sulauginimo *Civiliniuose statymuose* bei socialiniame srityje klausimas. Taip pat nemažai dėmesio buvo skirta ir moterų parengtiems prostitucijos reglamentacijos ir alkoholinių gėrimų pardavinėjimo uždraudimo statymų projektams, kurie buvo pateikti svarstyti Steigiamajam Seimui. Jų konferencijoje keltos problemos tuo metu buvo svarbios ne vienai kuriai nors moterų socialinei grupei, o visoms. Organizacija rūpinosi ir siekė atstovauti visiems socialiniams moterų sluoksniams. 1921 m. LKMD konferencijoje buvo svarstyti švietimo klausimai, nes Steigiamasis Seimas rengė *Lietuvos universiteto* statutą ir *Pradinio švietimo statymą*. LKMD konferencijoje svarstytas *Pradinio švietimo statymo* projektas, mat buvo siekiama teisinti privalomą tikybą mokym ir mergaičių mokym atskirai nuo berniukų. 1922 m. LKMD konferencijoje buvo nagrinėtos šeimos problemos, 1923 m. – sveikatos, spaudos bei moterų darbo klausimai, 1924 ir 1925 m. konferencijos buvo skirtos organizacijos pertvarkymams bei naujiems statymams parengti ir priimti.

Sudarytas LKMVS pirmiausia rūpinosi moterų spaudos reikalais, ir moterims skirtą žurnalą *Moteris* ir *Naujoji vaidilutė* leidim. Rūpinosi, kad LKDP leidiniai *Tvynės sargas*, *Darbininkas*, *kininkas* skirtų vietos moterų tematikai. Tokiu būdu LKMVS veikė ir jos nutarimams pritarė 1923 m. vykusio LKMD suvažiavimo. LKMVS iki 1926 m. suorganizavo du moterų pasitarimus – 1923 ir 1925 metais. 1923 m. gruodžio 7–9 d. vyko I LKMVS suvažiavimas. Jame dalyvavo LKMD, *Lietuvos valdininkė*, *Šv. Zitos draugijos*, studentų ateitininkė atstovė. 1925 m. balandžio 17–19 d. vyko LKMVS sušauktas kongresas. Jame buvo nagrinėtos įvairios moterų veiklos sritys. LKMD

LKMD buvo finansuojama iš valstybės biudžeto iki 1926 m. rugpjūčio mėn. LKMD rengė metines konferencijas. 1926 m. liepos mėn. vykusioje konferencijoje Centro valdyba buvo išrinkta O. Stulginskis, kuris, grįžęs draugijai, skaitė paskaitas ir buvo vairiai kitose moterų organizacijose garbės pirmininkas. Konferencijoje Centro valdybos pirmininke buvo perrinkta M. Galdikienė, kuriai lapkričio 10 d. atsistatydinus iš Centro valdybos pirmininko pareigas, jos vietą buvo išrinkta E. Gvildienė. 1927 m. liepos 1–2 d. draugijos konferencija nutarė sušaukti 1928 m. jubiliejinį moterų kongresą ir išrinko organizacinį komitetą (pirmininkė M. Galdikienė, išdininkė P. Spudienė, sekretorė O. Gaigalaitė). Konferencija šiek tiek pakeitė ir Centro valdybą. Į ją įėjo P. Spudienė ir J. Ruzgytė, o pasitraukė U. Starkienė. 1927 m. draugija išleido paskaitas apie moterų teises, motinos pareigas, pasaulio žiūrą konspektus. Buvo sudaryti pasirengimo skyriai. Spaudos ir propagandos skyriui vadovavo P. Spudienė, parodai – A. Ragaišienė, H. Kairiškienė, A. Dumbrienė ir S. Ladygienė, nakvynės – V. Arminaitė, paskaitos – U. Starkienė, pamaldumai – M. Ruginienė, susisiekimui – E. Gvildienė, ekskursijoms – K. Jonkaitytė.

Jubiliejinis LKMD kongresas vyko 1928 m. birželio 29–30 d. Kaune. Jame dalyvavo 3170 atstovai. Draugija minėjo savo veiklos dvidešimtmetį. Be LKMD, kongresas atvyko sveikinti iš Amerikos katalikiškos moterų, Šv. Zitos, Lietuvos moterų kultūros draugijų ir Studentų ateitininkų atstovus. Kongreso metu buvo surengta teminė paroda, suskaidyta skyriais: *Motina mane, Moteris ir spauda, Motina ir vaikas, Moteris šeiminiškai*. Parodoje veikė tautodailės ir rankdarbių skyriai, kuriuose savo darbus eksponavo kaimo moterys. Kongrese jos sudarė ir pagrindinį delegatų dalį. Tai buvo paskutinis kaimo moterų dalyvavimas kongrese.

Antroji kongreso diena buvo skirta šeimos problemoms nagrinėti. Susirinkusiosios svarstė, kaip pagerinti šeimos dorovę ir religingumą, ekonominę gerovę ir išsilavinimą. Kaimo moterys skundėsi, jog katalikiškos inteligentės nenori dirbti kartu su kaimo moterų draugijų skyriais. Jos dar prielaidė, kad inteligentės dirbti kartu su kaimo moterimis negarba. Kongrese buvo priimti nutarimai šeimos doros ir religijos klausimais: rūpintis auklėti jaunimą katalikiškos moralės principais, leidžiant vaikams tik katalikišką mokyklą, kovoti su mada ir naujais nepadoriais šokiais, skatinant kuo kukliau rengtis. Kongresas nurodė auklėjimo svarbą ir numatė paskaitas ir kursus, kuriuose būtų supažindinami su auklėjimo metodais bei literatūra. Nemaža problema valstybėje buvo naujagimių mirtingumas ir jų sveikatos priežiūra. Kongreso dalyvės nutarė reikalauti, kad ligoninėse būtų atidaryti vaikų ligoninės skyriai. Buvo numatyta leisti varias literatūras, kad visuomenė galėtų susipažinti su kūdikio priežiūra, steigti dideliuose miestuose pienines, kad vaikai būtų aprūpinti sveiku pienu. Kongresas analizavo draugijos veiklą ir nurodė, jog joje mažoka inteligentių. To priežastis gal būtų atsikūrusi *Lietuvos moterų sąjunga*, kuri patraukė savo pusėn daugelį moterų elitą, bei nedidelis moterų aktyvumas.

1928 m. liepos 1 d. buvo perrinkta LKMD Centro valdyba. Jos pirmininko pareigas grąžino M. Galdikienė. Konferencijoje buvo patvirtinti kongrese priimti nutarimai ir atkreiptas dėmesys girtaujančioms šeimoms ir jų išlaikymui, katalikišką mokyklą padėti valstybėje, Vilniaus atgavimo idėjos skleidimui mokyklose. Tad LKMD rūpinosi ne tik katalikiškais ir dorais, bet ir patriotizmo ugdymu visuomenėje. 1928 m. draugija buvo gausi, turėjo 20000 narių ir 217 skyrių. Tačiau didžioji organizacijos narių dalis paprastai sudarė formaliai rašytos kaimo moterys. Draugijos Centro valdyba numatė rengti rajonų moterų suvažiavimus. 1931 m. vasario 1–2 d. vyko pirmasis rajonų moterų suvažiavimas. 1931 m. vasario 11 d. Centro valdybos nutarimu draugijos skyriai buvo paskirstyti 5 regionus.

1931 m. rugsėjo 13–14 d. LKMD konferencijoje buvo analizuotas skyrių darbas. Centro valdyba kreipėsi vis katalikiškąjį inteligentių, bet pirmiausia kunigus, kad šie sustiprintų organizacijos veiklą ir, jeigu reikia, eiti apskriti valdybas ir kurti, kur reikia, parapilų draugijos skyrius. Konferencijoje buvo nagrinėti vaikų globos, higienos ir medicinos

klausimai. Pirm kart buvo iškeltas beglobi ir nusikaltusi vaik klausimas. Nutarta steigti nusikaltusiems vaikams pataisos namus ir globoti kalini ir beglobius vaikus. Joje kaip ir ankstesn se konferencijose, kalb ta apie higien ir priimti nutarimai: kreiptis Švietimo ministerij , kad vest mokyklose higienos pamokas, ir savivaldybes, jog rengt kelet punkt , kurie konsultuot moteris vaiko ir higienos klausimais. LKMD konferencija akcentavo, jog moter teis s valstyb je siaurinamos, tod l viena organizacijos veiklos krypt i tur t b ti vairi priemoni panaudojimas, gr žinant moterims teises ir neleidžiant j diskriminuoti. Be to, buvo nutarta gyvendinti 1928 m. konferencijos nutarim , jog žmona tur t gauti dal vyro uždarbio iš darbdavio. 1932 m. konferencija pakeit LKMD status, nes nuo 1929 m. prad jo veikti *Mergai i globos, Motinos ir vaiko* ir *Socialin s globos* sekcijos. Buvo perži r ti draugijos tikslai. Numatyta, jog draugija turi jungti visas lietuves moteris ir r pintis, kad visuomen je, valstyb je ir šeimoje b t skleidžiama katalikyb s dvasia, kad kilt moters išsimokslinimas, b t saugomos ir ple iamos jos teis s, stiprinama materialin moters pad tis. Draugija numat priemones, kurios leist šiuos uždavinius gyvendinti. Tai koncertai, spektakliai, paskaitos, bibliotekos, knygynai, moterims skirti žurnalai, vairios švietimo staigos, globos namai. 1936 m. draugijoje buvo kurta Šeinininki sekcija, kuri reng kursus, konkursus, parodas bei ekskursijas. Kursai vykdavo dvi savaites, kuriuose moterys mokindavosi virti, megzti, konservuoti it kt.

1929 m. veickl pl t ir LKMVS, kurio valdyb sudar : pirminink E. Starkien , O. Pakštien , M. Sidaravi ien , E. Bal i nait ir A. Kudirkait . Jis organizavo paskaitas kio tvarkymo, profs jung ir kovos su visuomen s ydomis temomis. 1930 m. sekretoriatas išpl t moter spaud : *Rytas, Pavasaris* steig skyrius moterims. *Pavasario* moter skyrius peraugo savarankišk laikrašt *Liepsnos*. 1930 m. birželio m n. LKMVS tapo *Tarptautin s katalik moter s jungos* nare ir jo atstov s dalyvavo tarptautiniame kataliki moter organizacij unij suvažiavime Romoje ir 1933 m. *Tarptautin s socialin s ir visuomenin s unijos kongrese* Paryžiuje, kuriame svarst moters darb pramon je. 1933 m. sekretoriatas sukviet dešimtme io kongres Kaune, kuriame dalyvavo LKMD, studen i ateitininki draugov s, *Pavasarininki* organizacija, *Lietuvos moter kult ros* draugija, *Šv. Zitos* draugija, j k r jos. Savo atstoves atsiunt *Lietuvos Darbo federacija, Darbo jaunimo s junga*. Kongrese dalyvavo 1000 atstov . Buvo diskutuota moters teisi šeimoje klausimu ir priimtas nutarimas d l visiško abiej ly i lygi teisi gyvendinimo šeimoje bei d l ištek jusi moter ekonominio savarankiškumo. Susirinkusiosios reikalavo mažinti lietuvišk gamini kainas bei kviet moteris steigti kooperatyvus, imtis smulkaus verslo ir labdaros. Taip moterys, b damos ekonomiškai savarankiškos, gal t dalyvauti ir savivaldoje, nors šios nieko nesprend . Didžiausias d mesys kongrese, buvo sutelktas tautiškam ir jo propagavim muzik , men , r bus, šokius, versl , prekes. Kongresas, kaip ir valstyb s vykdyta politika, si l paremti lietuvišk pramon , perkant kuo daugiau lietuvišk preki . Jame buvo priimti nauji organizacijos statai, numat jos b sim pertvarkym .

1934 m. LKMVS, nor damas traukti inteligen i savo veickl ir taip padaryti organizacij aktyvesn , k r inteligen i sekcij – *Moter talka*. Bet sekcija j d t vil i nepateisino, nes intelektualiausios, takingiausios, aktyviausios moterys telk si *Lietuvos moter taryboje*.

1935 m. LKMVS reorganizavosi ir susik r *Lietuvos kataliki moter organizacij s junga* (LKMOS), vienijusi 5 draugijas. Jos tikslas buvo traukti merginas katalikišk veickl ir pad ti LKMD organizuoti veickl , kad ji v l tapt aktyvia organizacija. Spaudoje buvo pažym ta: „LKMD skyriuose t ra susispietusios vyresnio amžiaus moterys ir j visas veikimas – keli susirinkimai per metus“. Taip pat LKOS tur jo „išryškinti“ ir katalikiškosios moter jud jimo srov s veickl . Be to, ji tur jo sustiprinti katalikišk moter draugij veickl . 1935 m. Telši vyskupijoje buvo kurtas *Katalik veikimo centras*, kuris tur jo pad ti parengti paskait ciklus ir pagyvinti organizacij veickl

1938 m. Lietuvos kataliki moter draugija, veik s kriz , pl t si ir vienijo apie 40000 nari . 1938 m. kovo 20–22 d. LKMD, min dama veiklos trisdešimtmet , sureng jubiliejn konferencij , kurioje dalyvavo apie 1000 draugijos atstovi . Konferencijai pirmininkavo O. Narušyt . Organizaciniais draugijos klausimais kalb jo M. Galdikien , kunigas F. Kapo ius ir A. Sereikyt . Buvo perrinkta LKMD Centro valdyba (pirmininke M. Galdikien , nar mis – V. Karvelien , M. Sidaravi ien , O. Beleckien ir E. Starkien).

Konferencijos metu vyko rekolekcijos ir dorinio aukl jimo kursai, kuriuose dalyv s klaus ši pranešim : A. Maceinos *Šeimos gyvenimas religijos ir dorov s nam šviesoje*, vyskupo P. Bu io *Dorinimosi ir dorinimo reikalas*, O. Beleckien s *Seksualinio aukl jimo svarba socialiniu atžvilgiu*, V. Karvelien s *Vaiko seksualinis aukl jimas*, J. Meškauskien s *Moters sveikata ir dorinis aukl jimas*, M. Ruginien s *Svarbiausios dorinimosi s lygos ir priemon s*, J. Vaišnoros *Šeimos gyvenimo skaistumas*, M. Gylien s *Dorinis aukl jimas ir tautos sveikta*, M. Sidaravi ien s *Labiausia ugdytinios savyb s* ir kunigo V. Brizgio *Vaiko seksualinis aukl jimas*. Dalyv s aplank A. Tamošaitien s suorganizuot tautini drabuži parad .

1939 m. geguž s m n. 28–29 d. vyko *Lietuvos kataliki moter organizacij s jungos* suvažiavimas. Jame dalyvavo 400 atstovi . Suvažiavime pranešimus skait : O. Narušyt – apie tarptautin moter kongres Romoje, O. Labanauskait – apie moters darbo s lygas laisvoje Lietuvoje, Z. erkeli nien – *Lietuva – Marijos žem* , A. Mickut – apie moter kyje, G. Andraši nien – apie šviesuomen ir kaim , S. Ladygien ir P. Karvelien – apie moter kaimo šeimoje. Suvažiavimo priimtoje rezoliucijoje buvo numatyta kelti šeimos globos ir moter darbo apsaugos klausimus. Buvo numatyta kreiptis vyriausyb ir prašyti, kad b t sprendžiama moter darbo apmok jimo problema, jog už t pat darb abi lytys tur t gauti vienod atlyginim . Suvažiavimo metu veik moter darb paroda. vair s liaudies ansambliai koncertavo pirmosios suvažiavimo dienos vakare. Suvažiavimas baig si atstovi eityn mis Karo muziejaus sodel pagerbti žuvusiuosius už Lietuvos laisv . 1940 m. geguž s 12–13 d. Vilniuje vyko *Lietuvi kataliki moter draugijos* III kongresas. Tuo metu draugija vienijo 42000 nari , buvo k rusi 410 skyri . Kongreso dalyv s, vilk damos tautiniais r bais, suorganizavo eitynes prie Aušros vart , kur Kopyly ioje buvo laikomos mišios.

1918 m. iš Maskvos Vilni persik l ***Lietuvos moter laisv s s junga*** (LMLS) vadovaujama O. Mašiotien s. 1918 m. lapkri io 27 d. susirinkime, kuriame dalyvavo O. Mašiotien , S. iurlionien , A. Gustaityt , R. Šerien , M. Šlapelien , J. Bili nien , A. Janulaitien , R. Masiulien , M. Neišiotien , V. Lansbergien . O. Mašiotien susirinkusioms inteligent ms praneš , kad šis susirinkimas – tai ne tik moter bendros veiklos pradžia, bet ir aktyvus sijungimas valstyb s ir kult ros darb . C. Leonien apžvelg LMLS veikl Rusijoje ir nurod , kad Lietuvoje ji t s prad t veikl , kurios svarbiausi tikslai buvo iškovoti moterims visiškas politines teises ir pl sti kult ros darb tarp lietuvi moter . Buvo numatyta skaityti moterims paskaitas, ugdan ias kult r ir savimon ; kurti knygyn , vaik darželi ir leisti bei platinti moterims skirtas knygas, broši ras, laikraš ius. S jungoje buvo kurtos teisi , paskait ir knygyno sekcijos. 1918 m. pabaigoje LMLS buvo k rusi daržel , knygyn , skait moterims higienos paskaitas kaimuose ir miestuose. LMLS veikl palaik M. Sleževiaus vyriausyb . LMLS veiklai pritar ir darbinink s, ir valstiet s.

1919 m. pradžioje Kaune susib r moter b relis, vadovaujamas D. Sleževien s, nutar s kurti draugij , kuri r pint si vaikais našlai iais ir senais žmon mis bei teikt materialin ir moralin pagalb visiems, kam ji yra reikalinga. Geguž s 27 d. vyko steigiamasis susirinkimas, kuriame buvo išrinkta penki asmen valdyba (pirminink D. Sleževien , vicepirminink M. Kekštien , sekretor M. Galdikien , jos pad j ja J. Naujalyt , nar J. Damijonaitien ; kandidat s – L. Raupien , S. Paliulyt , Petronien) ir priimtas statutas. Draugijos pavadinta ***Lietuvos moter globos komitetas*** (LMGK). Jo statute veiklos tikslai buvo patikslinti: globoti betur ius 3–18 met vaikus, senius, visus nukent jusius kovoje už Lietuvos

Nepriklausomybė. Jiems gyvendinti buvo numatytos priemonės: rėmimas globos steigimu ir priežiūra; teikti globotiniams moralinį ir materialinį paramą (knygas, dovanas ir kt.). Komitetas išlaikė prieglaudą A. Mickevičiaus g. Nr. 2., vaikų lopštelį, o gretai jo dirbtuves motinoms. Jis 1923 m. Kaune kūrė Žemesnįjį amatų mokyklą, kurioje mokėsi 72 mokiniai. Vidurinio mokykla su dirbtuvėmis buvo atidaryta tik 1932 m. LMGK kartu su mokyklomis plėtė ir prieglaudą tinkle. 1920 m. LMGK perkėlė *Surderio* prieglaudą Gelgaudiškėse. 1924 m. Komitetas perėmė iš Darbo ir socialinės apsaugos departamento ir *Vaikuškio* prieglaudą, kuri buvo atkelta iš Ukmergės Raudondvario. LMGK sujungė *Kauno moterų grupę*, susikūrusi 1919 m., vadovaujama M. Merkienės. 1919 m. ji delegavo savo atstovą L. Raupienę LMGK valdybai. LMGK skėmingai veikė visą Lietuvos Respublikos laikotarpį. 1940 m. pradžioje draugija ne tik išlaikė dvi vaikų prieglaudas, pradinį mokyklą, amatų mokyklą bei 80 ha žemės sklypą, bet ir vadovavo dviem valdiškoms prieglaudoms – Raudondvario vaikų prieglaudai ir vaikų namams Vilniuje.

1919 m. Šiaulių mieste buvo kurtas **Moterų komitetas šelpti vargšams**. Komitete dirbo aktyvi savivaldybės atstovė žmonės: S. Venslauskienė, E. Lukauskienė, E. Ubeikienė, Labanauskienė, J. Brašiškienė ir kt. Jos daug nuveikė labdaros srityje.

1922 m. veiklą pradėjo atsikūrusi *Lietuvos moterų sąjunga* (LMS). Rugsėjo 17 d. Kaune, Lietuvos Šiaulių klubo patalpose vyko steigiamasis susirinkimas. Susirinkusios moterų pirmininke išrinko F. Bortkevičienę, sekretore – F. Grinkevičienę. Susirinkime buvo numatyta kurti LMS skyrius visame krašte. Dalyvėms prėmė sąjungos statusą, kuriuose buvo numatyta jungti visas Lietuvos moteris nepriklausomai nuo profesijos bei socialinės padėties, laikantis lietuviškų tradicijų bei krikščioniškos doros reikalavimų. LMS tikslai buvo: rėmimas tautos švietimu ir sveikata bei blaivumu, moterų vienybės ir solidarumo skleidimu, jėgų gynimu. Ji siekė moralinių bei kultūrinių tautos vertybių išlaikymo ir puoselėjimo. Sąjunga numatė rėmimą jaunimo dvasiniu ir fiziniu auklėjimu. Susirinkime buvo išrinkta LMS Kauno skyriaus valdyba, kuri laikinai vykdė ir Centro valdybos funkcijas. Valdybą buvo išrinktos F. Bortkevičienė, F. Kupčiūnienė, F. Grinkevičienė ir E. Stankevičiūtė, kandidatės Z. Augustinienė ir E. Jasaitytė, *Revizijos komisijai* – V. Vencienė, B. Pašakarnienė ir E. Mackevičiūtė.

1922 m. sąjunga skyrius buvo kūrė Šilalės, Tauragės, Raseinių, Šiaulių, Telšių, Plungės, Mažeikių ir Alytaus apskrityse. Tai, kad daug skyrių susikūrė Žemaitijoje, buvo M. Bražytės nuopelnas, kuri pasiūlymą, kaip labai aktyvi sąjungos skyrių steigėja ir puiki lektorė. Pradžiai veikti LMS centras nebuvo pajėgus suteikti skyriams materialinę paramą, tačiau jis rėpė sąjungos idėjų skleidimui. F. Bortkevičienėi padedant, LMS *Lietuvos žiniose* gavo skyrelį, kur pavadino *Moteris ir gyvenimas*. Jame buvo skelbiamos žinios ne tik iš LMS Centro valdybos, bet ir iš skyrių. LMS, norėdama dar labiau išplėsti savo tinklą, rugsėjo 16 d. valdybos posėdyje nutarė, jog organizacija jungs visas pažangias moteris, kurios nepriklauso LKMD. LMS buvo silpnėsnė ir organizaciniu, ir finansiniu, ir visuomenės paramos požiūriu. LKMD 1922 m. turėjo 111 skyrių, o iki 1926 m. kūrė dar 46. LMS negavo finansinės paramos nei iš valstybės, nei iš jėgų remiančių Lietuvos socialdemokratų partijos ir Lietuvos valstiečių sąjungos, todėl negalėjo konkuruoti su Lietuvių katalikių moterų draugija.

1926 m. *Lietuvos moterų sąjungos* veikla suaktyvėjo. Pradėtos organizuoti kampanijos prieš valdžios vykdytą socialinį programą. vyko keletas mitingų, kuriuose buvo reiškiamas nepasitenkinimas vyriausybės lapkričio 3 d. priimtu statymu, numatančiu atleisti iš darbo vyrų valdininkų žmonas, dirbančias valstybinėse staigose. Pirmajam mitingui pirmininkavo F. Bortkevičienė. Išrinkta moterų delegacija buvo nuvykusi pas prezidentą ir K. Grinį, reikalavo atšaukti M. Sleževičiaus nutarimą, primindama demokratijos principus. 1926 m. lapkričio mėnesį Kooperacijos banko salyje LMS valdybos narė B. Novickienė ir Seimo atstovė L. Purinienė surengė mitingą, kuriame priimtoje rezoliucijoje buvo reikalaujama

atšaukti vyriausybės nutarimą. Aktyvumu pasižymėjusi LMS po 1926 m. gruodžio 16 d. perversmo buvo priversta riboti savo veiklą. Spaudoje nebuvo jokios užuominos apie šios moterų organizacijos veiklą iki pat 1928 metų. 1928 m. gegužės 25 d. vyko visuotinis susirinkimas, kuriame B. Navickienė skaitė pranešimą apie 1922–1928 m. organizacijos darbus. Ji teigė, jog s junga per 6 metus nieko neveikė ir todėl yra atsakinga už organizacijos neveiklumą ir skyrių veiklos sužlugdymą. J. Kairytė pranešimą pritarė ir nurodė, jog organizacija buvo apsiėmusi ir nepadarė moterims gyvendinti jų teisių. Kalbėdama pritarė B. Navickienei, jog valdyba turėtų prisiišti moralinį atsakomybę už sąjungą. O. Mašiotienė sakė, jog organizacija turėtų keisti veiklą: atsisakyti politikos ir agitacijos, ir orientuotis kultūrai bei kurti skyrius Kupiškyje, Viduklėje, Šilalėje, Raseiniuose, Trošknuose, Subačiuje. LSDP rėmė šią organizaciją ir vienu iš jos veiklos tikslų laikė pačios organizacijos stiprinimą, taip pat nurodė, kad tik stiprios moterų organizacijos galėtų daryti tokias statymus, kurie gintų ir moterų interesus, leidimui.

1928 m. gruodžio 3 d. vyko LMS susirinkimas, kuriame dalyvavo 30 narių. Susirinkusios peržiūrėjo sąjungos statusą, juos papildė, išrinko Kauno LMS valdybą (pirmininkė E. Klevinskienė, išdininkė M. Ilvinskaitė, sekretorė A. Gžytė) ir perrinko LMS valdybą.

LMS veikla dar si vis aktyvesnė. Tam takos turėjo ir *Lietuvos žiniose* jai skirtas skyrelis, kuris gyvavo vis I Respublikos laikotarpį. Prie jos kūrė daugiausiai prisidėjo leidinio redaktorius F. Bortkevičius. Sąjunga kvietė moteris aktyviau jungtis organizacijai, nes tik su moningos moterys gali kovoti dėl piliečių teisių. 1935 m., vidaus reikalų ministrui išleidus *Draugijų statymus*, sąjunga buvo uždaryta.

Lietuvos darbo jaunimo sąjunga siekė išugdyti jaunimą katalikiškais ir dorovės dvasia, parengti jų gyvenimui profesiniu požiūriu. Programoje buvo numatyta ir kultūros srities dalykai. *Lietuvos darbo jaunimo sąjunga* supažindindavo moteris su teisėmis ir pareigomis, kad jos galėtų kuo geriau jomis pasinaudoti darbe. Varios moterų katalikiškos ir darbininkų problemos buvo keliamos ir spaudoje. Sąjunga *Darbo federacijos* savaitraštyje *Darbininkas* turėjo skyrių *Moterų žodis*, kur rašydavo dirbančių moterys. Jos siekė, kad abiejų lygių veikla būtų grindžiama lygiateisiškumo ir vienodo darbo apmokėjimo principais.

1921 m. sausio 17 d. buvo atkurta **Žiburlio draugija**, kuri neveikė nuo 1914 m. ir steigė skyrius Vilniuje, Panevėžyje, Marijampolėje. *Žiburlio* valdybą jo F. Bortkevičius, S. Kairys, J. Višinskienė, R. Kurkauskienė ir J. Norkus. Jos tikslas buvo šelpti besimokantį jaunimą, moteris. 1930 m. F. Bortkevičius steigė merginų studijuojančių aukštojoje mokykloje stipendijų fondą, kuris veikė iki 1936 m. Fondo kūrė taisyklė se buvo nurodyta, jog jis veiks prie *Varpininkų savišalpos fondo* ir teiks studijuojančioms merginoms finansinį paramą. Taisyklė se buvo numatyta, kad joms, baigus mokslą ir pradėjus dirbti, po metų stipendija turėtų būti pradėta grąžinti. Tai buvo antroji labdaros moterų organizacija, šelpianti besimokantį jaunimą. Sąjunga plėtė veiklą. 1930 m. Kauno skyriuje dirbo šios pažangiausios moterys: F. Bortkevičius, E. Baronienė, B. Navickienė, S. Žygėlienė, A. Janulionytė, M. Ilvinaitė, O. Pastokaitė, A. Kubilienė, J. Kudirkaitė, L. Purnienė, K. Girienė, D. Lapinskaitė, O. Mašiotienė, D. Sleževičienė, P. Kalvaitytė, J. Kairytė ir kt.

1924 m. kurta **Lietuvos vaiko draugija**. Draugijos iniciatyvinis grupelis narys buvo H. Ivanauskaitė ir O. Tercijonienė. Ši švietimo ir kultūros organizacija rūpinosi vaikų fiziniu ir moraliniu ugdymu, steigė ir išlaikė darželius neturtingoms šeimoms vaikams, taip pat vaikų skaityklas ir vasaros aikštes. 1940 m. pradžioje draugija turėjo 16 skyrių, išlaikė keliolika vaikų darželių, kuriuos lankė neturtingoms šeimoms vaikai. *Lietuvos vaiko draugija* jo Lietuvos Moterų Tarybą ir savo daugialypę veiklą ypač pasireiškė po 1930 m.

1922 m. sukūrė dar vieną lietuvių **moterų draugiją – Deivę**, kuriai vadovavo B. Galvanauskienė. Draugija teikė moterims ir merginoms inteligentams namų ruošos žinias, rengė praktinius užsimimus, kad „galėtų sau būv užsitikrinti“. Ji veikė iki 1934 m.

F. Bortkevičienė buvo *Lietuvos baigusių aukštųjų mokslų moterų sąjungos* iniciatorė. Ji kvietė G. Petkevičaitę dalyvauti sąjungos veikloje ir išdalyti požiūrą būsimo statuso. F. Bortkevičienė buvo numatiusi, kad sąjunga turėtų tapti *Tarptautinės diplomuotų moterų federacijos* nare, nes tai leistų moterims toliau lavintis, gauti stipendijas ir moralinį paramą. Jos pirmininke buvo išrinkta dr. V. Tumėnienė. Sąjunga buvo kurta 1928 m., kai Lietuvoje buvo nemažas būrys moterų, baigusių Lietuvos ir Vakarų Europos universitetus. Draugija jungė moteris ir padėjo joms tęsti mokslus Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose, turėjo skyrius Lietuvoje ir palaikė glaudžius ryšius su užsienyje studijuojančiomis moterimis, kurias ne tik rėmė moraliai, bet ir padėjo joms kovoti už lygią teisių gyvendinimą, ypač sidarbinanti. 1928 m. *Lietuvos baigusių aukštųjų mokslų moterų sąjunga* svarstė stojimo *Tarptautinės diplomuotų moterų federacijai* (*International Federation of University Women*) galimybes. 1928 m. vasario 19 d. susirinkime, kuriame dalyvavo 40 moterų, buvo svarstytas tarptautinės moterų organizacijos pasiūlymas ir sudaryta komisija naujiems organizacijos statams parengti. Tarptautinės federacijos tikslas buvo sujungti visas diplomuotas moteris ir teikti joms paramą. *Lietuvos baigusių aukštųjų mokslų moterų sąjunga* priėmė papildytus statusus. Juose buvo numatyta rėpintis moterų teisėmis, ugdyti moterų solidarumą, jungiant jas bendrą šeimą, skatinti moteris aktyviau imtis visuomeninio ir intelektualinio darbo. Ketvirtajame dešimtmetyje sąjunga vadovavo ? Šal iuvien .

Lietuvos moterų kultūros draugija (LMKD) pradėjo veiklą 1922 m. Jos statai skelbė, kad tai nepolitinė organizacija, kurios pagrindinis tikslas – parengti mergaites ir moteris kinei veiklai, vis pirma amatų ir namų ruošos srityse, kelti jų išsilavinimą ir dorą. Draugija parengė atskiras merginoms ir moterims programas. Merginų lavinimui ir jų parengimui savarankiškam gyvenimui buvo skiriamas didelis dėmesys. Buvo numatyta steigti vairių pakopų mokymo staigas: pradinės mokyklas, mokytojų seminarijas, mergaitėms gimnazijas, amatų ir namų ruošos mokyklas, pensionatus, bendrabuvius, prieglaudas. Be to, draugija buvo numatiusi steigti stipendijų fondą ir mokėti dalines stipendijas moksleivėms ir kultūros veikėjoms. Moterims LMKD rengėsi organizuoti paskaitas ir kursus, vakarines ir savaitgalines mokyklas. Draugija planavo leisti moterims skirtą laikraštį, kurti knygyną. 1922 m. ji steigė mokytojų seminarį Kaune ir namų ruošos mokyklą Barzduose, 1923 m. žemės ūkio mokyklą Aukštadvaryje, 1924 m. – Antalieptėje, vaikų darželius vairiuose Lietuvos miestuose.

Veikė ir 1923 m. susikūrė *Moterų sporto mėgėjų ratelis*. Jo kūrėja – M. Galdikienė. Ratelio statuose nurodyta, jog jis rengs rungtynes, ekskursijas, steigės sporto klubus, skaitys paskaitas, atidarys bibliotekas, kovos su girtavimu ir paleistuvyste. Rateliui vadovavo J. Šulginienė. O. Vyšniauskaitė rėpino jaunimo kultūrą. 1922 m. Panevėžio apskrityje buvo kurta *Pažangiųjų moterų sąjunga*, pagrindinis dėmesys skyrė moterų švietimo ir kultūros reikalams.

Anksčiausiai – 1920 m. rugsėjo 8 d., – buvo kurta *Lietuvos abolicionistų draugija*, (iniciatorė G. Petkevičaitė), siekusi panaikinti prostitucijos reglamentaciją. Draugija 1921 m. suorganizavo I suvažiavimą, išleido keturis žurnalo *Abolicionistas* numerius ir 1922 m. stojo *Tarptautinės abolicionistų federacijai*. Žurnalą redagavo A. Šal iuvienė. 1925 m. draugija pakeitė pavadinimą *Abolicionistas* ir tapo mišria organizacija. Draugija kovojo už abiejų lyčių moralinį tvirtumą ir atsakomybę. 1935 m. *Lietuvos abolicionistų draugijos* ir LMT pastangomis buvo priimtas *Kovos su venerinomis ligomis statymas*. Statymui sigaliojus, buvo pakeistas Baudžiamojo statuto 529 straipsnis *Viešųjų namų laikymas* nauju 524¹ straipsniu, kuriame buvo numatyta 3 metai sunkus darbas jimo tam, kas tokį namus laikys. Taip Lietuvoje buvo panaikinti viešieji namai ir prostitučių sanitariniai punktai. 1940 m. kovo 8 d. *Abolicionistų draugijos* atstovės (teisininkė E. Jackevičaitė, gydytoja A. Ragaišienė-Biliūnienė, J. Kairytė-Kauneckienė) teikė vidaus reikalų ministrui K. Skuodui memorandumą, kuriame reikalaujama imtis priemonių prieš prostituciją ir ištvirkavimą.

1929 m. kurta *Mergai i bi iuli s junga*, kurios tikslas buvo globoti vairi tik jim , paži r jaunas mergaites, kovoti su ištvirkavimu, pad ti materialiai ir moraliai, jei tokia parama reikalinga. S jungos centras buvo Šveicarijoje, o Lietuvoje sik r tik jos skyrius. S jungai vadovavo S. iurlionien . IV–ajame dešimtmetyje *Mergai i bi iuli s junga* išlaik bendrabut , kambar traukini stotyje ir agent , kuri autobus ir taukini sotyse pad davo merginoms, ieškan ioms pagalbos.

1922 m. sik r S. Oželien s vadovaujamas *Kariams ir invalidams globoti komitetas*. Jo iniciatorius buvo generolas V. Nagevi ius, kuris paragino karo gydytoj žmonas arba suaugusias dukras susiburti organizacij , pad ti karo invalidams ir kariams, ligoniams, juos globoti. Komitet sudar : pirminink S. Oželien , sekretor L. Žemgulien , išdinink ? Vai iuškien , nar s – L. Janulionien , N. Kizlauskien , G. Matulionien , M. Marcinkien , A. Matukien , O. Paulausinkien , J. sien , O. ebelyt ir garb s narys kapelionas kunigas A. Sabaliauskas. Komitetas tur jo savo skyrius 22 gulose. Kauno ir Klaip dos skyriai buvo aktyviausi. V. Genien vadovavo Klaip dos skyriui, kuris bendradarbiavo ne tik su LMS. 1925 m., nutarus pl sti veikl , sujungiant ir karinink žmonas, Komitetas buvo reorganizuotas *Karinink šeim moter draugij* (1935 m. – *Kunigaikštien s Birut s karinink šeim moter draugij*). 1925 m. kovo 25 m. *Kauno karinink ramov je* vyko *Karinink šeim moter draugijos* steigiamasis susirinkimas. Buvo išrinkta Centro vadyba: pirminink dr. A. Ambraziej t -Steponaitien , vicepirminink S. Oželien , sekretor L. Žemgulien , išdinink O. Balsien ir nar V. Grigaitien , kuri po keleto savai i atsistatydino. Draugijos garb s pirminink mis buvo išrinktos O. Stulginskien ir S. Smetonien bei garb s nariu – V. Nagevi ius. Draugija steig 2 sekcijas – pedagogikos, kult ros ir švietimo bei atskira sekcija veikiant *Kariams ir invalidams globoti komitet* . Pedagogikos sekcijoje buvo numatyta steigti ir išlaikyti darželius ir profesines mokyklas. Kult ros ir švietimo sekcija tur jo rengti literat ros ir meno vakarus, rankdarbi ir kulinarijos, siuvimo, mezgimo kursus. Draugija l šas užsidirbo, rengdama labdaros koncertus, balius. 1927 m. vasario 22 d. ji sureng kauki bali , kuriame buvo surinkta 10000 Lt.. XX a. 4–ajame dešimtmetyje draugija tur jo 12 skyri . Ši draugija buvo gana stipri, nes j finansiskai r m Krašto apsaugos, Švietimo ir Vidaus reikal ministerijos. Ji išlaik 7 vaik darželius karinink vaikams ir bibliotek , prie kurios veik jaunimo knygynas. 1938 m. ji sureng labdaros bali , kuriame surinktos l šos buvo atiduotos *Ginkl fondui*.

Pirmosios *Šauli moter komisijos* Šauli s jungoje sik r 1919 m. rugs jo 30 d. Finans komisijoje darbavosi B. Grigaityt , J. Markevi i t , O. P tvyt , H. Ivanauskait , Popikait , sanitarijos–L. Narkevi i t , A. Mar iulionyt , A. Grigaityt ir O. Kerpauskait , propagandos – Gruzdait , F. Bortkevi ien , Popikait . 1922 m. prie Kauno šauli b rio buvo kurta pirmoji sekcija – sporto, kuriai vadovavo S. P tvyt . Lietuvos šauli s jungoje moter buvo nedaug. Šaul s skait paskaitas visuomenei, kuriose supažindindavo su higiena ir pagrindiniais jos reikalavimais. Jos r pinosi sanitarijos darbuotoj parengimu, kurios gal t dirbti ir taikos, ir karo s lygomis. Ši veiklos kryptis buvo suformuluota ir prad ta gyvendinti nepriklausomyb s kov laikotarpiu, kai veik LMKTG. Atskiras moter padalinys Šauli s jungoje kurtas tik 1927 m., kai O. P tvyt s, L. Narkevi i t s, H. Ivanauskait s, M. Augulien s iniciatyva Kaune buvo steigtas pirmas Kauno moter šauli skyrius. k rus skyri , šauli moter veikla tapo aktyvesn . 1927 m. balandžio 13 d. prezidentas A. Smetona patvirtino skyriaus veiklos taisykles, kuriose buvo numatyta, jog Šauli s jungos b riuose bus kuriami moter skyriai ir sekcijos. Skyriuje turi b ti ne mažiau kaip 5 šaul s ir veikti penkios sekcijos: visuomen s, sporto, sanitarijos, tiekimo–mitybos, l š –propagandos. Skyriams vadovauja išrinkta 5 asmen valdyba, kuri jo Šauli s jungos valdyb . 1930 m. šauli moter veikla tapo savarankiška, kai buvo priimtos nuolatin s šauli moter veikimo taisykl s ir kurta *Centrin šauli moter organizacin komisija*. Jos veikla buvo aktyvi vis ketvirt j dešimtmet . 1938 m. aktyviai savo veikl vyst *Moter šauli taryba* (kurta 1935 m.), kuri steig šauli studen i korpus *Živil* ir mišr – *Saja. Živilei*

vadovavo B. Balšaityt , *Sajai* – E. P tvyt . Student s šaul s skait paskaitas šauli b riuose, pad jo rengti šauli stovyklas, loterijas, dirbo Kauno vasaros vaik aikštel se. Taryba, moter šauli b riams padedant, organizavo sanitarijos kursus visame krašte. Nuo 1938 m. balandžio 9 d. reng radijo valandas *Lietuve, bud k*, kurias ved artist O. Rymait . Tais metais iš Šauli moter vad s pareig pasitrauk M. Žmuidzinavi en ir buvo paskirta S. P tvyt -Mantautien . *Moter šauli taryba* skatino pl toti 58 Marijampol s b rio šauli iniciatyv , kuris 1937 m. gruod steig tautini r b audimo dirbtuves. 1938 m. tokias dirbtuves buvo steig Vilkaviškio ir Raseini moter šauli b riai. Taip šaul s ne tik užsidirbdavo l š veiklai, bet ir skatino moteris puoštis tautiniais r bais, taip bandydamos ugdyti tautiškum visuomen je. Birželio 22–25 d. Kaune vyko Šauli s jungos 20–ties met veiklos jubiliejinis renginys. Jame dalyvavo 5000 moter šauli . Jos šoko, dainavo jungtiniame 2000 šauli chore, dalyvavo sporto varžybose bei eksponavo darbus tautodail s parodoje. T m nes *Šauli moter taryba* išleido pirm j numer moter šauli laikraš io *Šaul* , kur redagavo K. Kodatien .

Lietuvos moter s jungos tautiniam laivynui remti s jung inicijavo V. Nagevi ius, kuri buvo kurta 1923 m. spalio 8 d. Kaune ir veik iki 1940 m. Jos tikslas buvo rinkti l šas tautiniam laivynui, remti j ros sport ir ugdyti lietuvi meil j rai. Šios organizacijos garb s pirmininku buvo V. Nagevi ius, o nuo 1926 m. – S. Smetonien . S jungos pirm j valdyb sudar pirminink C. Mošinskien (v liau buvo išrinkta V. Ra kauskien), nar s – Martinkien , Reklaitien , Šimkien ir Žalkauskien . Vis organizacijos veiklos laikotarp joje darbavosi Reklaitien . Organizacija r m j r skautus ir j rininkyst studijuojan ius jaunuolius. Ji šelp j reivi šeimas bei pad jo leisti *Lietuvos j rinink s jungos* žurnal *J ra*.

1924 m. sik r ***Krikš ioniškos meil s draugija***, kurios nare (riu) gal jo b ti tretinink (kas). Draugijos tikslas buvo steigti prieglaudas, pataisos namus, mokyklas, skaityklas, ligonines, sanatorijas. Ši draugija buvo užsibr žusi tiksl vykdyti ne tik labdaros, bet ir socialin funkcij , tod l tik tina, jog jos nariais tur jo b ti moterys. 1938 m. draugija išk l *Karo laivyno fondo* steigimo id j ir, j k rus, paaukojo 1000 Lt

1922 m. kurta ***K diki gelb jimo draugija***. Jos tikslas buvo r pintis neturtingais vaikais, našlaiiais, pamestinukais. Organizacija steig ir išlaik lopšelius ir prieglaudas. Paugliams ji ieškojo šeim , kurios priimt našlai ius ir tapt jiems socialiniais t vais. 1919 m. E. Pr sien steig našlai i ir pamestinuk vaik globos draugij *Lopšelis*. Draugija buvo k rusi k diki prieglaud , kuri 1922 m. per m *Vaikelio J zaus* draugija. Lietuvos skaut s r pinosi jaunimo aukl jimu.

Jaunalietuvs vykd švie iam j , patriotinio ugdymo kampanij merginoms. Jos važin jo po kaimus su paskaitomis ir parodomis.

Tautinius ir patriotinius jausmus visuomen je dieg tautininki ***draugija Gražina***, sik rusi 1933 m. Draugijos pranešime buvo nurodyta, jog jos nar s, tarpininkaujant Švietimo ministerijai, per pradines mokyklas dalijo spaud ir knygas kaimuose

Lietuvos montesoriška pedagogin draugija veik nuo 1934 m. Draugijos nar s skait paskaitas t vams ir vaik nam aukl tojoms ne tik Kaune, bet ir provincijoje. Ji išlaik 7 vaik darželius Kaune ir 5 provincijoje (K dainiuose, Kretingoje, Marijampol je, Ukmerg je ir Žiežmariuose

Lietuvos gailisting j seser s junga, kurta 3-ojo dešimtme io pradžioje, jung tik gailisting sias seseris. Jos tikslas, kaip ir Šv. *Zitos draugijos*, buvo pad ti moterims spr sti ekonomines, teisines problemas. Ta iau 4- ojo dešimtme io pabaigoje s junga dar vis nebuvo išsprendusi teisin s gailesting j seser pad ties, nes jos netur jo nei vienos poilsio dienos, o atlyginimus gaudavo labai mažus. Joms buvo mokamas V kategorijos atlyginimas.

Lietuvos odontolog draugija, sik rusi 1934 m., vienijo 50 moter . Ypating d mes moters išsilavinimui ir išsilavinusios moters reikšm tautai akcentavo **M. K. Rericho draugijos moter sekcija**, sik rusi 1935 m.

Lietuvos moter tarybos (moter organizacij veikl koordinuojanti institucija) k rimo id j iškl G. Petkevi ait 1927 m. rugs jo m nes , kai buvo minimos I moter suvažiavimo dvidešimtosios metin s. Rašytoja *Lietuvos žiniose* paskelb vienijan ios moter politin s draugijos k rimo id j , nes tik vienyb je gl di moter stipryb . Moter jungim si Taryb paskatino ne tiek vidin s priežastys, kiek išorin s. 1928 m. rugs jo 16 d. Kaune lank si Tarptautin s moter tarybos sekretor Sonite van Eeghen ir, susitikusi su abiej moter jud jim srovi atstov mis, paragino jas grei iau kurti moter jud jimo asociacij ir jungtis su tarptautiniu jud jimu.

LMT k rimo id ja buvo prad ta realizuoti 1928 m. rugs jo 16 d., kai susirinkusios vairi draugij moterys išrinko organizacin komitet . Jis tur jo parengti status *Moter tarybai* kurti. Komitet sudar : O. Mašiotien , J. T belien , F. Bortkevi ien , P. Kalvaityt ir Kutkauskien . 1928 m. gruodžio 9 d. organizacinis komitetas sukviet moter draugij atstoves LMT steigiam j susirinkim . LMT pagrindinis tikslas buvo sujungti bendrai veiklai visas lietuvi moter organizacijas, reprezentuoti vis moter organizacij veikl bei atstovauti moter interesams tiek šalyje, tiek užsienyje. Šiame susirinkime dalyvavo 14 organizacij (*Lietuvos vaiko, K diki gelb jimo, Karinink šeim moter* , studen i *Neo Lithuania (Filiae Lithuaniae)*, studen i skau i , *studen i Liepsnos, Pieno lašo, Mergai i bi iuli draugij* , LMS, *Lietuvos moter globos komiteto, Lietuvos moter baigusi aukšt j moksl s jungos, Moter s jungos, tautiniam laivynui remti, Lietuvi kataliki moter bei Marijos pravoslav moter draugij*) atstov s. Susirinkime organizacija nebuvo kurta. 1929 m. vasario 17 d. antrajame steigiamajame susirinkime buvo priimti statai, išrinkta valdyba. Taryba vienijo 17 moter organizacij : *K diki gelb jimo, Lietuvos vaiko, Karinink šeim moter* , *studen i Neo Lithuania, studen i skau i* , *Žibur lio, Lietuvos abolicionist* , *Lietuvai pagražinti, Klaip dos moter labdaros Gabija, Mergai i bi iuli* , *Kalini globos draugijas, Raudonojo kryžiaus jaunimo kuopel* , *Lietuvos moter globos komitet* , *Lietuvos moter baigusi aukšt j moksl s jung* , *Moter s jung* , *tautiniam laivynui remti, Kauno Šauli moter b rio skyri* , *Gailesting j seser s jung* . LMT statai teigia, kad tai kult rin , o ne politin organizacija, kuri koordinuos vis draugij veikl . kurtoje LMT veik šios sekcijos: *Moters teisi* , *Moters politini teisi* , *Kovos su dvejopa morale ir prekyba moterimis* , *Moter darbo ir profs jung* , *Finans* , *Spaudos, Taikos ir arbitražo, Švietimo ir aukl jimo, Viešosios higienos, Migracijos, Moter darbo ir profesij* , *Vaik globos, Kinematografinink* . Steigiamajame susirinkime buvo išrinkta valdyba: pirminink – O. Mašiotien , nar s – P. Kalvaityt , J. Lašien , J. T belien , E. Jackevi ait , A. Ragaišien , O. Kazakaitien , kandidat s – ? Rimšien , P. Pik ilingien , S. iurlionien .

LMT kreip si ministr pirminink J. T bel , prašydama paremti jos veikl , kadangi ji ne politin , ne labdaros, o id jin organizacija, turinti tiksl šviesti, skatinti moteris dom tis kult ra, ugdyti moter atsakomyb s jausm (visuomenei, šeimai ir valstybei) bei ginti moter reikalus. Vyriausyb s finansin parama leido Tarybai pl sti ryšius ir atstovauti Lietuvos moter jud jimui tarptautiniu mastu.

LMT atstov s dalyvavo 1930 m. Vienoje vykusiame *Tarptautin s moter tarybos* aštuntajame kongrese. Kongrese buvo svarstyti ir priimti nutarimai d l Kelogo-Briano pakto, d l ginklavimosi apribojimo, taikos id jos platinimo tarp jaunimo. Susirinkusios atstov s nutar kurti Taryboje sekcijas, kurios r pint si moter pilietybe ir socialine apsauga. 1930 m. LMT užmezg ryšius su *Tarptautine šeimyninio aukl jimo organizacija*. 1934 m. LMT pirminink O. Mašiotien praš švietimo ministro finansuoti Lietuvos delegacijos kelion

kongres Berlyne. Kongreso tikslas buvo supažindinti su naujausiais švietimo metodais, kovojant su smurtu šeimoje. Tarybos valdybos nar S. Iurlionien 1929 m. ruden vyko Ženev , Taut Sąjungos Generalinė asamblėja , kur oficialiai atstovavo Lietuvos valstybei, o privačiuose susitikimuose – moter klubui. Ji vyko su Lietuvos delegacija, kuri sudarė A. Voldemaras (vadovas), S. Iurlionien ir V. Sidzikauskas (nariai) ir V. Dimša (sekretorius).

LMT nuo k rimo puoselėjo idėjas atidaryti moter klub , kuriame moterys galėtų atsigausti po dienos darb , išeiti viešum , paskaityt spaudo bei mokytis rankdarbi . Idėja buvo gyvendinta 1933 m., kurį *Moter seklyi* . Ši idėja d l l š tygiaus nebuvo galutinai gyvendinta, todėl klubo narys nepamogo.

LMT 1930–1939 m. sprendė moter diskriminavimo darbo rinkoje problemas. 1931 m. Lietuvos moter organizacijos, vadovaujamos LMT, teikė vyriausybei memorandum , kuriame buvo reikalaujama laikytis abiej lygių lygybės atleidžiant iš darbo ir nedaryti niekam išimčių .

1936 m. birželio 3 d. LMT sukvieta moter organizacij pirmininkes pasitarti ir apsvarstyti rinkim IV Seim kampanij . Susirinkusiosios nutarė remti E. Klupšien ir aktyviai agituoti moteris balsuoti už j . E. Klupšien pralaimėjo ir tuo pačiu LMT.

1936 m. LMT ir toliau sprendė moter atleidimo iš darbo problemą . 1936 m. rugsėjo 28–30 d. penkios vaivai moter draugij atstovės, priklausiusios LMT, dalyvavo tarptautiniame *Moter tarybos* kongrese Dubrovnikė. Lietuvos delegacijai vadovavo LMT pirmininkė V. Lozoraitienė . Kongrese moterys dirbo šiose komisijose: P. Pikilingienė (LMT vicepirmininkė) – dvigubos moralės, M. Avietnaitė (vyriausybės atstovė) – spaudos, kinematograf ir radijo, A. Hunebelienė (*Motinos ir vaiko globos sąjungos* vicepirmininkė) – vaiko globos, Deveikienė (kininkė) – teisės, V. Lozoraitienė – taikos ir finans komisijose. Pastarojoje buvo nutarta palaikyti Taut Sąjungą ir raginti savo vyriausybes, kad remtų j ir keltų jos autoritetą . Teisi komisijoje buvo svarstytas išteklų moter pilietybės klausimas. Kongresas k l vaik auklėjimo problemas ir pirmą kartą akcentavo b tinum ugdyti ne tik tautiškumą , bet ir kosmopolitiškumą .

1937 m. birželio 25–17 d. LMT atstovės dalyvavo tarptautiniame Krikščioniškos šeimos kongrese Paryžiuje. Jo tikslas buvo surasti geriausi šeimos auklėjimo metodai .

1937 m. gruodžio 10–12 d. II moter suvažiavimą organizavo LMT.

1938 m. LMT, norėdama paskatinti moteris aktyviau bendradarbiauti, pasiūlymą pertvarkyti *Moter seklyi* . LMT, sutikus visoms įeinančioms organizacijoms, *Moter seklyi* reorganizavo *Lietuvos moter klub* . 1939 m. priimti LMT *Lietuvos moter klubo* statai, kuriuose buvo nurodyti klubo tikslai: jungti moteris naudingam Lietuvai darbui, padėti šviestis, kelti moter sveikatą , padėti šeimai puoselėti tautinį kultūrą . Buvo numatytos vaivios priemonės šiems tikslams pasiekti: paskaitos, parodos, ekskursijos, koncertai, steigiami fondai ir kt. 1939 m. balandžio mėn. V. Lozoraitienė atsisakė LMT valdybos pirmininkės pareigų , nes su vyru S. Lozuraičiu išvyko Italiją , kur jis buvo paskirtas ambasadoriumi. Pirmininkės pareigas jai vicepirmininkė P. Pikilingienė , kuri lapkričio 28 d. atstovė susirinkime buvo išrinkta pirmininke.

I Lietuvos Respublikoje be lietuvių moter organizacij veikė ir kitos tautybių , gyvenusių valstybėje, moterys. Moterys stasiatikiškos, kaip ir lietuviškos, teikė labdarinę pagalbą stasiatikiams našlaičiams ir vargšams. 1924 m. sukūrė ***Kauno Marijos moter stasiatiki labdaros draugija***. Draugijai vadovavo V. Engler (1925–1935) ir I. Kladyševa (1935–1940). *Kauno Marijos moter stasiatiki labdaros draugijos* tikslas buvo teikti pagalbą neturintiems stasiatikiams. Ji numatė priemones, kurios padėtų gyvendinti numatytą tikslą : materialin ir finansin šalpa, pagalba

susirandant darb , pagalba aukl jant ir šelpiant vaikus bei seneli globa. Draugija išlaik neturting vaik prieglaud Kaune Šan i rajone. Ji savo aukl tiniams pad jo gyti pradin išsilavinim ir amat . Nuo 1931 m. *Kauno Marijos moter sta iatiki labdaros draugija* k r prieglaud pagyvenusio amžiaus moterims. Ji pad jo išlaikyti našli vaikus, šelp senelius, invalidus, ne galius, mok jo už j gydym , apmok davo laidotuvi išlaidas. Draugija metams b gant stipr jo, tod l visuomen jos veikl r m . Ši draugija buvo vienintel sta iatiki draugija, kuri r m Kauno miesto savivaldyb . 1927–1928 m. paskyrusi vaik globai 1,740 Lt, o 1933–1934 m. – 4,118Lt. 1933 m. rugs jo 2 d. sik r *Apreiškimo Šv. M. Marijos seserija*. Seserija palaik tvark Kauno Kristaus Prisik limo cerkv je bei Kauno sta iatiki kapin se. Ji buvo steigusi Kristaus Prisik limo cerkv s r syje dirbtuves, kuriose siuvo dvasininkams r bus. *Šv. Olgos sta iatiki moter ratelis* veik prie Kauno šv. Andrejaus cerkv s. Jam vadovavo N. Zarina. Ratelis sik r 1933 m. Iš periferijoje veikusi moter sta iatiki draugij žini yra išlik apie Ukmerg s sta iatiki labdaros draugij , registruot 1929 m. lapkri io 17 d. Jai vadovavo Z. Kavaliauskien , jos pavaduotoja buvo Z. Tur inskien , sekretor – K. Šablinskait , išdinink – Z. L manien , kio ved ja – Z. Liutkevi ien .

Visuomenin je veikloje aktyviai reišk si ir tautini mažum moterys Prie žyd švietimo ir kult ros draugij , labdaros ir socialin s pagalbos institucij bei j padalini valdyb veik vadinamieji poni arba dam komitetai, kurie nuolat organizavo labdaros koncertus, kauki ir kitus balius, loterijas, vairi atminimo ženkl pardavim , rinkliavas gatv se, išvykas garlaiviu gamt prie Nemuno. Viena garsiausi visuomenininki buvo gydytoja A. Sudarskien .

Literat ra:

Tiesos ir meil s keliu. Vilnius, 1995; *Nepriklausomai Lietuvai*. ikaga, 1965; Sofija Putvyt -Mantautien . Moterys Lietuvos Šauli s jungoje. Kn.:*Nepriklausomai Lietuvai*, ikaga, 1965; J. Matusas. *Šauli s jungos istorija*, Vilnius, 1966; Lietuvos didžiosios kunigaikštien s Birut s kari šeim moter draugijos dvidešimtmetis 1951–1971. ikaga, 1971; *Karinink šeim moter draugija*. Lietuvi enciklopedija. Bostonas, 1957, t. 11; *Lietuvait* . Lietuvi enciklopedija. Bostonas, 1958, t. 16; V. Tum nien -Mingailien . *Mano atsiminimai*. Chicago, 1957; *Lietuvos moter kult ros draugijos statai*. Kaunas, 1922; *Tiesos ir meil s tarnyboje*. *Lietuvi kataliki moter draugija 1908–1933*. Kaunas, 1933; *Lietuvos Moter S jungos statai*. Kaunas, 1929; J. epyt , Z. Garnien . *Periodika moterims Lietuvoje 1918–1940 m*. Kaunas, 1997; J. My li ski. *Kobiety w Polskich ugrupowaniach lewicowych 1918–1939* // *Kobiety w Polsce mi dzywojennej*. Warszawa, 2000; O. Mašiotien . *Moter politinis ir valstybiniai – tautiškas darbas 1907–1937 m*. Kaunas, 1938. Lietuvos Moter Tarybos veikla 1934–1938 m. // *Moteris ir pasaulis*, 1938, Nr.11(21); Moter klube // *Moteris ir pasaulis*, 1938, Nr. 10; Lietuvos moter organizacij veikla // *Moteris ir pasaulis*, 1937, Nr. 1; E. Gimbutien . Moter organizacijos Lietuvoje // *Šeiminink* , 1940, Nr. 9; Kunigaikštien s Birut s karinink šeim moter draugija // *Moteris ir pasaulis*, 1937, Nr. 1; P. Kalvaityt . Lietuvos, aukšt j moksl baigusi ,moter s junga // *Moteris ir pasaulis*, 1937, Nr. 3; *Lietuvi kataliki moter kongresas* // *Moteris*, 1925, Nr. 6–7; *Liet. kataliki moter suvažiavimas* // *Moteris*, 1924. Nr. 1; M. Galdikien . *Moter veikimas Neprik. Lietuvoje* // *Moteris*, 1925, Nr. 8; *Lietuvos Moter S junga* // Lietuvos žinios, 1922, rugpj io 22; M. Draugelyt -Galdikien . *Moterys ir krikš ionys demokratai* // T vyn s sargas, 1949, Nr.2–3; *Lietuvi kataliki moter kongresas* // *Vienyb* , 1919, rugs jo 12; L. Raupien . *Lietuvos moter globos draugija* // *Moteris ir pasaulis*, 1937, Nr. 423; 1925 m; P. Višinskis. *Nauji susivienijimai Lietuvoje* // *kininkas*, 1905, Nr. 9 *Labdaringa katalikiškos Meil s draugija*. Kauno apskrities kapitullos archyvas, b. 9 *Kauno Marijos moter sta iatiki labdaringos draugijos statai*. Lietuvos centrinis valstyb s archyvas (LCVA), f. 402, ap.4, b. 362, l. 2; *1931 m. gruodžio 31 d. Lietuvos organizacij surašymo duomenys*. LCVA, f.377, ap.10, b.22, l. 10; *Lietuvos moter s jungos valdybos pos dži 1922 m. spalio 15 d. protokolas*. Lietuvos moksl akademijos Rankraš i skyrius (LMA RS), f. 12–102, l. 24; *Lietuvos Moter S jungos Valdybos pos džio 1922 08 18 protokolas*. LMA RS, f. 12–102, l. 24; *Lietuvos Moter S junga. Skyriai*. LMA RS, f. 12–103, l. 2; *Lietuvos moter globos komiteto statutas*. LCVA, f. 1063, ap. 1, b. 1, l. 1; F. Bortkevi ien . *Lietuvos moter susivienijimas*. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraš i skyrius (VUB RS), f. 1, f. 423, l. 268; *Straipsniai iš Varpo ir kininko redakcijos*. VUB RS, f. 1, f. 423, l. 268.